

Crna Gora

Ministarstvo pravde

Informacija o aktivnostima u cilju unapređenja zatvorskog sistema

28. mart 2024. godine

U skladu sa politikom reformi Vlade Crne Gore i mjerama definisanim nacionalnim strateškim dokumentima, Ministarstvo pravde i Uprava za izvršenje krivičnih sankcija u kontinuitetu sprovodi aktivnosti za poboljšanje sistema izvršenja krivičnih sankcija. Reforme se odnose na sve aspekte sistema - zakonodavni okvir, jačanje mehanizama za ostvarivanje i zaštitu ljudskih prava lica lišenih slobode, promovisanje alternativnih sankcija i mjera, smanjenje zatvorske populacije i poboljšanje uslova u zatvorima. U Crnoj Gori je u poslednjih deset godina postignut inovativan napredak u sistemu izvršenja krivičnih sankcija, uz pomoć nacionalne i međunarodne podrške, a što ukazuje da strateški pristup u ovoj oblasti postaje sve neophodniji.

Problem s kojim se suočava crnogorski zatvorski sistem je prenatrpanost zatvora. Osim kontinuiranog trenda rasta broja pritvorenih i osuđenih lica, kao i struktura istih, rješavanje ovog problema dodatno otežava i prostorni kapaciteti postojećih objekata. Pojedine zatvorske jedinice su prenatrpene, a materijalni uslovi boravka su loši te boravak lica u takvim uslovima se shodno međunarodnim standardima može okarakterisati kao tortura.

Opštepoznato je da zatvorski sistem u Crnoj Gori se suočava sa problemima koji se odnose na nedostatak kapaciteta zatvora, zastarjele objekte i neadekvatan tretman zatvorenika, nedostatak održavanja objekata i nedostatak institucionalne organizacije.

U cilju unaprijeđenja zatvorskog sistema, u decembru 2014. godine usvojen je drugi Akcioni plan za pregovaračko poglavlje 23 (Pravosuđe i temeljna prava) u kojem je kao prioritet naveden razvoj infrastrukture u zatvorskom sektoru.

I. Normativni i strateški okvir

Srednjoročni program rada Vlade Crne Gore 2024-2027, u normativnom dijelu, planirano da se u IV kvartalu 2024. godine utvrde predlozi:

- Zakona o izmjeni i dopuni zakona o izvršenju kazne zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti
- Zakona o izmjeni i dopuni zakona o izvršenju uslovne osude i kazne rada u javnom interesu.

Cilj izmjena i dopuna ovih propisa jeste usaglašavanje istih sa novim zakonskim rješenjima u oblasti izvršenja krivičnih sankcija.

Strategija za izvršenje krivičnih sankcija 2023-2026 predstavlja drugi po redu nacionalni strateški dokument u oblasti izvršenja krivičnih sankcija, a koja je usvojena na 58 sjednici Vlade Crne Gore od 22.06.2023. godine. Cilj ovog strateškog dokumenta je da nastavi sa reformom započetom kroz prethodnu strategiju, primarno kroz dalje unapređenje međusektorske saradnje, jačanje efikasnosti cjelokupnog sistema, gdje će dominantan akcenat biti na sljedećim oblastima:

- jačanje prevencije i zaštite od zlostavljanja i poštovanje ljudskih prava,
- jačanje institucionalnih kapaciteta UIKS-a,
- resocijalizacije za pritvorena lica i osuđenike/ce,
- jačanje institucionalnih kapaciteta Direkcije za uslovnu slobodu.

II. Proširenje smještajnih kapaciteta i poboljšanje uslova boravka lica lišenih slobode

U cilju proširenje smještajnih kapaciteta i poboljšanja uslova boravka lica lišenih slobode preduzete su sljedeće aktivnosti:

- izvršena je sanacija, rekonstrukcija i adaptacija većeg broja prostorija za smještaj lica lišenih slobode,
- pristupilo se izgradnji novog objekta za potrebe Sektora za zdravstvenu zaštitu, površine od 360m². Završetak radova i stavljanje u funkciju ovog objekta se očekuje početkom III kvartala tekuće godine. Izmještanjem Sektora za zdravstvenu zaštitu u prostorije novog objekta, postojeći smještajni kapaciteti Istražnog zatvora od 292 mjesta će biti povećani za 70 mjesta.
- izvršena je rekonstrukcija i adaptacija prostorija, redovnog tekućeg održavanja objekata i izgradnja novog objekata za potrebe Sektora za zdravstvenu zaštitu realizuju se sredstvima iz Budžeta UIKS-a i uz radno angažovanje zatvorenika pod nadzorom službenika-instruktora za rad.
- uporedo sa navedenim aktivnostima, radi se na dugoročnom rješenju proširenja kapaciteta Istražnog zatvora Podgorica.

U cilju unaprijeđenja materijalnih uslova boravka u ***Istražnom zatvoru Podgorica***, Programom rada Ministarstva pravde za 2024. godinu planirano je da se u II kvartalu izrada Analize stanja postojećih prostornih kapaciteta u Istražnom zatvoru Podgorica sa predlozima mjera koje imaju za cilj poboljšanje uslova boravka pritvorenih lica. Takođe, Ministarstvu finansija je upućen predlog da se u okviru kapitalnog budžeta planiraju novčana sredstva za izgradnju pritvorske jedinice za potrebe smještaja 150-200 lica iz oblasti organizovanog kriminala, a kojima je određen pritvor kao mjera za obezbjeđenje prisustva okrivljenog i za nesmetano vođenje krivičnog postupka. Ukoliko bi se realizovala ova aktivnost, omogućilo bi se da se pritvorenicima pruže svi uslovi koji odgovaraju njihovom statusu.

III. Izgradnja četiri nova objekta

U okviru projekta "EU za poboljšanje pristupa pravdi i temeljna prava" – realizuje se projekat izgradnja četiri objekta u okviru kompleksa Uprave za izvršenje krivičnih sankcija u Spužu i to:

- Specijalna zdravstvena ustanova,
- Prijavnica,
- Multifunkcionalni objekat,
- Zatvor otvorenog tipa.

Ovaj projekat se nalazi na Jedinstvenoj listi prioriternih infrastrukturnih projekata iz 2019. godine. Dana 07.03.2023. godine, polaganjem kamena temeljca, ozvaničen je početak izgradnje četiri nova objekta u kompleksu Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, a rok za izvođenje radova je 24 mjeseca od dana izdavanja naloga za početak istih. U toku su grubi radovi na tri objekta, Specijalna zdravstvena ustanova, Zatvor otvorenog tipa i Prijavnica, dok Multifunkcionalni objekat još nije pogodan za izgradnju zbog opasnosti koju predstavljaju visokonaponske linije

dalekovoda koje onemogućavaju početak izvođenja radova (nadležne institucije rade na stvaranju preduslova neophodnih za izmještanje dalekovoda). Realizacijom ovog kapitalnog projekta uvažiće se brojne preporuke relevantnih komiteta UN i SE u pogledu primjene standarda i dobre prakse sa aspekta uslova u zatvorima, a takođe u značajnoj mjeri će biti unaprijeđen sistem bezbjednosti, poboljšani uslovi smještaja i boravka lica lišenih slobode, unaprijeđen tretman lica lišenih slobode, kao i materijalno tehnički uslovi rada zaposlnih u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija.

IV. Izgradnja zatvora u Mojkovcu

Projektna prijava Ministarstva pravde za Projekat „Izgradnja Zatvora za sjevernu regiju Crne Gore u Mojkovcu“ je usvojena i dobijena su bespovratna sredstava od 100% u okviru Zapadnobalkanskog investicijskog okvira (WBIF), u novčanom iznosu od 1.200.000 € TA grant.

Vlada Crne Gore je 2024. godine usvojila Užu listu ključnih prioriternih infrastrukturnih projekata, na kojoj se nalazi i projekat Izgradnje zatvora u Mojkovcu za sjevernu regiju Crne Gore.

Odlukom o zaduživanju Crne Gore za 2024. godinu ("Službeni list CG", br. 124/23 od 31.12.2023. godine) u članu 1 stav 1 tačka 2 propisano je da se Crna Gora može u 2024. godini, zadužiti kod Banke za razvoj Savjeta Evrope (CEB), za potrebe Ministarstva pravde, za finansiranje Projekta – Izgradnja zatvora u Mojkovcu, u iznosu do 30.000.000,00 eura. U cilju obezbjeđivanja nedostajućih novčanih sredstava Ministarstvo pravde je u stalnoj komunikaciji sa NIPAC-om i CEB-om u cilju mapiranja eventualnih dodatnih sredstava, a u saradnji sa Jedinicom za implementaciju projekta PROCON prati i pozive za sufinansiranje investicija iz bespovratnih sredstava iz dostupnih fondova Evropske Unije i bilaterarnih donora, a sve u cilju eventualnog umanjenja kreditnog zaduženja i opterećenja Budžeta Crne Gore.

U okviru ovog projekta, do sada je izrađena tehnička dokumentacija, a u toku je revizija glavnog projekta izgradnja zatvora za sjevernu regiju Crne Gore u opštini Mojkovac, kao i sprovodile su se aktivnosti na izradi, reviziji odnosno implementaciji drugih povezanih projekata (trafostanica, hidrotehničke infrastrukture - vodovodne infrastrukture, pristupni put, itsl).

V. Proširenje kapaciteta za radno angažovanje lica lišenih slobode

Radno angažovanje zatvorenika, odnosno radno okupaciona terapija predstavlja izuzetno važan segment programa tretmana i reintegracije.

Trenutno se zatvorenici radno angažuju u stolarskoj, bravarskoj, automehaničarskoj, krojačkoj i elektro radionici, na farmama, na spoljnjem i unutrašnjem održavanju objekata, u kotlarnici, kuhinji, magacinu, zatvorskoj prodavnici.

U cilju proširenja kapaciteta za radno angažovanje zatvorenika, Uprava za izvršenje krivičnih sankcija je u saradnji sa Njemačkom nevladinom organizacijom HELP, izvršila nabavku mašine za savijanje lima i CNC mašine za obradu drveta za izradu duboreza i organizovao obuke zatvorenika.

Kroz saradnju sa Opštinom Danilovgrad, zatvorenici su izrađivali parkovski mobilijar za potrebe opštine.

Kroz saradnju sa "Milikić Company" doo, zatvorenici su obučavani na poslovima proizvodnje, odnosno sklapanja nakita od bižuterije i preslikača za turističke suvenire. Sredstva i naknadu za rad zatvorenicima je obezbjeđivala "Milikić Company".

U toku su pripreme poljoprivrednog zemljišta za sjetvu povrtarskih kultura kako na otvorenom tako i u plastenicima kako kako bi Uprava za izvršenje krivičnih sankcija za svoje potrebe obezbijedio povrće, a kad je u pitanju biljna proizvodnja sprovode se aktivnosti i na održavanju 4 voćnjaka, i planirana je nabavka mašine za cijedenje i pasterizaciju sokova. Na ovaj način će doći do uštede sredstava iz državnog budžeta za potrebe ishrane lica lišenih slobode.

Jedna od preporuka Evropskog komiteta za sprječavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja (CPT) odnosila se i na sprovođenje sveobuhvatnog režima aktivnosti izvan prostorija u kojima pritvorena lica borave.

S tim u vezi, Uprava za izvršenje krivičnih sankcija će pristupiti izradi projekta u cilju obezbjeđivanja uslova za radno angažovanje pritvorenih lica u okviru radioničke proizvodnje skladu sa kapacitetima i uz obezbjeđenje neophodnog stepena bezbjednosti ovih lica.

VI. Zatvorska prodavnica

U dosadašnjem periodu u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija snadbijevanje zatvorske prodavnice vršili su određeni trgovački lanci ostvarujući promet na godišnjem nivou preko 2.000.000, 00 eura. U više navrata od strane Ministarstva pravde je sugerisano Upravi za izvršenje krivičnih sankcija da se mijenja dosadašnja praksa odabira ponuđača i sklapanja ugovora, te da se sprovede adekvatan postupak putem javnog poziva, na osnovu kog bi se na transparentan način odabrala najbolja ponuda.

Imajući u vidu zabilježeni promet, kao i naloge koji su dati od strane Ministarstva pravde, u cilju zaštite interesa kako potrošača - lica lišenih slobode koji borave u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija tako i države Crne Gore, ali i postizanja adekvatnih uslova snadbijevanja zatvorske prodavnice, Uprava za izvršenje krivičnih sankcija će preko resornog ministarstva Vladi uputiti predlog za osnivanje privrednog društva ili drugog oblika privrednog djelovanja koji bi u interesu države prihodovali od prodaje proizvoda licima lišenim slobode.

VII. Nabavka nove opreme za potrebe Uprave za izvršenje krivičnih sankcija uključujući bezbjednosno-tehničku

Kroz postupak javnih nabavki izvršena je nabavka djelova službene uniforme i nabavka bezbjednosne opreme za službenike obezbjeđenja, nabavka opreme za održavanje video nadzora i zamjene postojećeg savremenim IP kamerama. Takođe je izvršena nabavka savremene medicinske opreme, kao i 5 vozila za službene namjene, za poslove kontrole lica i objekata i posebne namjene tzv.marica za potrebe sprovođenja lica lišenih slobode.

Početak druge polovine 2023. godine, u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija koja je preoznata kao veliki potrošač električne energije u saradnji sa EP CG Solar Gradnja, započeta je realizacija projekta ugradnje solarnih panela u okviru kojeg je izvršena ugradnja panela na krovnim konstrukcijama površine od 2.950 m² sa instaliranom snagom od 560 kW. U toku su radovi na povezivanju fotonaponskih sistema na mrežu, Realizacijom navedenog projekta doći će do povećanja energetske efikasnosti i smanjenja troškova na ime utrošene električne energije.

Takođe, stavljen je u rad i novi sistema telefonskih govornica koji će u većem obimu i na kvalitetniji način riješiti pitanje kontakta zatvorenika i pritvorenika sa porodicama.

VIII. Jačanje ljudskih resursa

Potreba zapošljavanja većeg broja stručnog i kvalifikovanog kadra dodatno se iskazala usled prestanka radnog odnosa za 50 izvršioaca u prethodnoj godini, pa je u cilju jačanja kadrovskih kapaciteta Uprave za izvršenje krivičnih sankcija u tekućoj godini planirala zapošljavanje 95 izvršilaca, među kojima i prijem 15 izvršilaca u svojstvu pripravnika za osposobljavanje za samostalno vršenje poslova iz nadležnosti Uprave za izvršenje krivičnih sankcija prevashodno poslova obezbjeđenja.

U saradnji sa Ministarstvom pravde, Ministarstvom prosvjete i Policijskom akademijom u Danilovgradu prepoznata je potreba i odobrena su sredstva za raspisivanje konkursa za upis II generacije polaznika obrazovnog programa zatvorski policajac u obimu od 120 CSPK-V nivo kvalifikacije obrazovanja na Policijskoj akademiji za studijsku 2024/2025 godinu.

Donijet je Osnovni program obuke za zvanje zatvorski policajac koji je izradila Radna grupa sačinjena od predstavnika Ministarstva pravde, Uprave za izvršenja krivičnih sankcija i Policijske akademije, a u okviru ovog programa će se u saradnji sa Policijskom akademijom obučavati 4 grupe po 25 službenika-zatvorskih policajaca za zakonito i pravilno vršenje poslova obezbjeđenja u zatvorskom sistemu, a nakon toga i sprovođenje napredne specijalističke obuke za zatvorsko osoblje. Donijet je Plan i programa stručnog usavršavanja 2024-2025 svih zaposlenih u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija, a koji je u skladu sa opšteprihvaćenim domaćim i međunarodnim propisima, preporukama domaćih i međunarodnih institucija, sa posebnim akcentom na oblast poštovanja ljudskih prava.

IX. Unapređenje bezbjednosnog aspekta

U Upravi za izvršenje krivičnih sankcija u svim organizacionim jedinicama gotovo na svakodnevnom nivou vrše se poslovi preventivno bezbjednosne zaštite, te preduzimaju odgovarajuće operativne radnje u cilju sprečavanja svih negativnih pojava koje na bilo koji način mogu ugroziti stanje bezbjednosti u zatvorima. Navedeno podrazumijeva i preduzimanje radnji pretresa lica i prostorija u kojima su ista smještena neselektivno i ujednačeno u odnosu na sva lica lišena slobode, kako bi se spriječilo unošenje i posjedovanje nedozvoljenih stvari među zatvoreničkom populacijom.

O svim značajnim operativnim podacima i informacijama Uprava za izvršenje krivičnih sankcija kontinuirano obavještava nadležne institucije, Upravu policije i nadležno tužilaštvo, a u

slučajevima pronalaska i oduzimanja nedozvoljenih stvari isti se dalje prosleđuju nadležnim službama radi preduzimanja radnji iz njihove nadležnosti.

Poseban akcenat operativnih mjera i radnji koje podrazumijevaju i radnje pretresa lica i prostorija u kojima ista borave je stavljen na pripadnike OKG, posebno one koje borave u pritvoru i praćenje aktivnosti ovih lica kao i negativnih pojava i u tom dijelu saradnje Uprave za izvršenje krivičnih sankcija sa ostalim bezbjednosnim službama.

Uprava za izvršenje krivičnih sankcija preduzima aktivnosti što je više moguće da unaprijedi materijalnu stranu bezbjednosti, dogradnjom zaštitnih ograda, bedema i drugim fizičkim preprekama.

Takođe, pored navedenog, tehnička bezbjednost zatvorskog sistema je od posebne važnosti za očuvanje sistema bezbjednosti. Ista se ostvaruje kroz sistem video nadzora koji se iz godine u godinu unaprjeđuje, nabavka detektora metala (ručni i fiksni), uređaj za skeniranje (rendgen uređaj), kao i sistem za detekciju digitalne komunikacije-Smart ometači koji služe onemogućavanju komunikacije licima lišenim slobode.

Povodom prigovora da ometači djeluju u opsegu izvan kompleksa Uprave za izvršenje krivičnih sankcija i proizvode ometanje signala komunikacije, Uprava za izvršenje krivičnih sankcija je formirala radnu grupu za utvrđivanje stanja i predlaganje mjera u cilju rješavanja problema u vezi rada sistema ometača signala mobilne telefonije.

Radnu grupu čine predstavnici svih nadležnih institucija iz ove oblasti (Uprava za izvršenje krivičnih sankcija, Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost, svi mobilni operateri i doo Alatel), sa zadatkom da utvrde stanje rada sistema ometača u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija i predlože mjere za obezbjeđenje potpune funkcionalnosti sistema ometanja unutar Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, te spriječe uticaj istog van kompleksa zatvora.

Neminovno je i dalje jačanje tehničke komponente obezbjeđenja zatvorskog sistema kroz uvođenje ostalih tehničkih prepreka koje štite bezbjednost. Dakle, zapošljavanjem nedostajućeg kvalitetnog kadra u sistemu bezbjednosti u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija, kroz razvoj i jačanje tehničke bezbjednosti uz preveniranje bezbjednosne zaštite u saradnji sa ostalim bezbjednosnim činiocima u državi i razmjena bezbjednosnih i operativnih informacija sistem bezbjednosti Uprave za izvršenje krivičnih sankcija će se svakako još više unaprijediti.

Važno je napomenuti i da Uprava za izvršenje krivičnih sankcija u cilju daljeg unaprjeđenja i jačanja funkcionalnosti kontinuirano prati sve analize, izvještaje i preporuke svih relevantnih institucija i organizacija koji se bave pitanjem funkcionisanja zatvorskog sistema sa svih aspekata, te da će UIKS insistirati na realizaciji svih mjera koje će ovaj sistem učiniti još jačim i stabilnijim.

X. Preporuke DRI

Povodom preporuka Izvještaja DRI o reviziji godišnjeg finansijskog izvještaja Uprave za izvršenje krivičnih sankcija za 2022. godinu, a koji je sačinjen i dostavljen polovinom prethodne godine realizovano i djelimično realizovano je veći broj preporuka, dok ostale koje uglavnom nijesu dospjele za realizaciju i one koje nijesu realizovane, će to i biti.

Uprava za izvršenje krivičnih sankcija uveliko preduzima aktivnosti kako bi sve preporuke imale status realizovanih, a među onima koje predstavljaju kompleksan zadatak što iziskuje i duži vremenski period je svakako projekat premjera i uknjižbe, kao i procjene svih nepokretnosti i objekata u kompleksu Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, s obzirom na njegovu površinu koja iznosi oko 33 ha, na kom projektu se uveliko radi i u skorijem period se očukeuje i realizacija istog.

XI. Predlog mjera za nastavak unapređenje stanja

Imajući u vidu trenutno stanje u zatvorskom sistemu, a u cilju unaprijeđenja istog neophodno je preduzeti sljedeće mjere:

- Jačanje segmenta bezbjednosti
- Infrastrukturno unapređenje
- Unapređenje, nabavka i servisiranje opreme Uprave za izvršenje krivičnih sankcija
- Kadrovsko unapređenje
- Unapređenje tretmana i reintegracije zatvorenika
- Jačanje sistema zdravstvene zaštite lica lišenih slobode
- Radno okupaciona terapije većeg broja pritvorenih lica
- Veća dostupnost proizvoda u okviru radioničke i poljoprivredne proizvodnje koji su rezultat okupaciono radne tepije zatvorenika